

SĂPĂTURA DE SALVARE DIN COMUNA VĂCĂREȘTI, JUDEȚUL DÎMBOVIȚA — 1971

ERSILIA TUDOR

În perioada 8-23 iunie 1971 am executat o săpătură de salvare într-o așezare a culturii Glina III. Ea se află la distanța de cca. 600 m nord de stația de cale ferată Văcărești, pe o buclă a terasei Ilfovului înaltă de aprox. 4—5 m, la punctul numit „Lu Suhat” sau „La Hotare”¹.

La sosirea noastră, lucrările care se efectuau pentru amenajarea unui lac de acumulare afectaseră deja așezarea pe o fișie de teren de 13,60 m lățime și 0,50 m adâncime.

Inițial, am deschis două șanțuri paralele, perpendiculare pe marginea terasei (Ș. Ia, Ib) orientate N—S. Începînd de la adâncimea de 0.20 m și pînă la 0.40 m au apărut rare fragmente ceramice, tipice culturii Glina III, câteva obiecte de lut fragmentare (fusaiolă mosorel, toporaș miniatură, un obiect neidentificabil) și un lustruitor de piatră (Fig. 8/2, 3, 4). Deoarece în această zonă materialele arheologice erau puține și complet răvășite de fierul buldozerului am trasat șanțurile următoare în partea de vest a zonei afectate de lucrările pentru lacul de acumulare. Aici am deschis un șanț (Ș. II) cu dimensiuni de 32 × 1 m orientat Est Vest, iar perpendicular pe aceasta alte două șanțuri (Ș. III, Ș. IV) avînd dimensiunile de 15 m × 1 m și 12.7 m × 1 m. Distanța dintre ultimele două șanțuri era de 1 m.

În zona ultimelor trei șanțuri, în pămîntul de culoare cenușie-gălbui, între 0.30 și 0.40 m s-a putut distinge un strat de cultură constituit din materiale arheologice puțin numeroase, fragmentare și deranjate de lucrările agricole. Numai în două zone depunerile arheologice se aflau oarecum grupate, în restul așezării ele fiind împrăștiate. Astfel, în Ș. II pe o lungime de 2 m s-au descoperit fragmente ceramice mai numeroase, bulgări mici de chirpic, un fragment de uncaltă de

¹ Existența acestei așezări ne-a fost sesizată de Gabriel Mihăescu, directorul Muzeului județean de istorie din Tîrgoviște, instituție care ne-a pus la dispoziție și suma necesară executării acestei săpături. Pentru aceasta îi aducem mulțumirile noastre.

silex, un fragment de cuțit curb din silex și o mărgică de lut (Fig. 8/7). În S. III, deschis perpendicular pe Ș. II, în dreptul acestei relative aglomerări de materiale se continua aceeași situație pe o lungime de 1,20 m. Tot în Ș. III aproximativ la 10 m. distanță se afla a doua zonă cu fragmente ceramice, bulgări mici de chirpic, un frg. unealtă de silex, un fragm de cuțit curb din silex, fragment de topor-ciocan din piatră, un dop de piatră rezultat de la perforarea unui obiect, lingură de lut fragmentară, un fragment de figurină zoomorfă și un obiect fragmentar de lut, nedeterminabil (Fig. 7/1, 8/1, 8/5). Materialele erau risipite pe o lungime de 3 m. Bulgării mici de chirpic erau arși la roșu sau cenușiu și conțineau în pastă puține urme de pleavă sau pietricele². Considerăm că aceste zone, unde materialele arheologice sînt mai numeroase atestate, reprezintă resturile unor locuințe de suprafață construite cu o cantitate mică de material lemnos³ și tencuială subțire de chirpic⁴. Deasupra și sub stratul de cultură Glina III, în porțiunile săpate, nu au apărut materiale arheologice aparținînd altor culturi. La capătul de E al Ș. II, la distanța de 12 m de presupusa noastră locuință se afla o groapă de resturi care fusese răzuită de buldozer pînă la adîncimea de 0.50 m. Ea se adîncea (sub stratul de cultură) pînă la 1,20 m și conținea cenușe, fragmente ceramice Glina III, unele arse secundar, un fragment de cuțit curb din gresie ars și alte două fragmente de cuțit curb din silex cu crustă de calcar.

Deoarece stratul de cultură era mai mult sau mai puțin deranjat vom face prezentarea descoperirilor grupate pe categorii de materiale : ceramică, obiecte de lut și unelte.

Ceramica este reprezentată de fragmente ceramice cu dimensiuni mici și stare de conservare proastă (multe dintre ele avînd suprafața corodată în întregime sau parțial). O caracteristică generală a ceramicii o constituie pe de o parte prezența în pastă a unei cantități mai mari sau mai mici de pietricele, unele fiind de dimensiuni destul de mari, iar pe de altă parte acoperirea suprafeții cu un înveliș mai subțire sau mai gros de lut. După pastă am deosebit două categorii ceramice :

I. Pastă care conține în amestec nisip, mică și puține pietricele. Suprafețele sînt acoperite cu un înveliș de lut, care în unele cazuri se desprind ca o crustă.

² Chirpic cu pietricele în pastă s-a descoperit și în așezarea Glina III de la Roșu (M. Constantin și P. I. Panait, Cercetări arheologice în București, 1963, p. 302).

³ În așezare nu s-a descoperit o cantitate mare de cenușă ca în așezarea de la Glina (I. Nestor, Dacia III—IV, 1933, p. 226).

⁴ Locuințe de suprafață în cultura Glina III se cunosc la Glina (ibidem), probabil la Ciurel și Mihai Vodă (S. Morintz, Materiale, VI, 1959, p. 767; M. Constantin și P. I. Panait, op. cit., p. 304, nota 4) la Crivăț în nivelul III (D. Berciu, SCIV ,17, 3, 1966, p. 531), iar în aria Schneckenberg la Cuciułata (Gh. Bichir, Dacia, N. S., VI, 1962, p. 89—91).

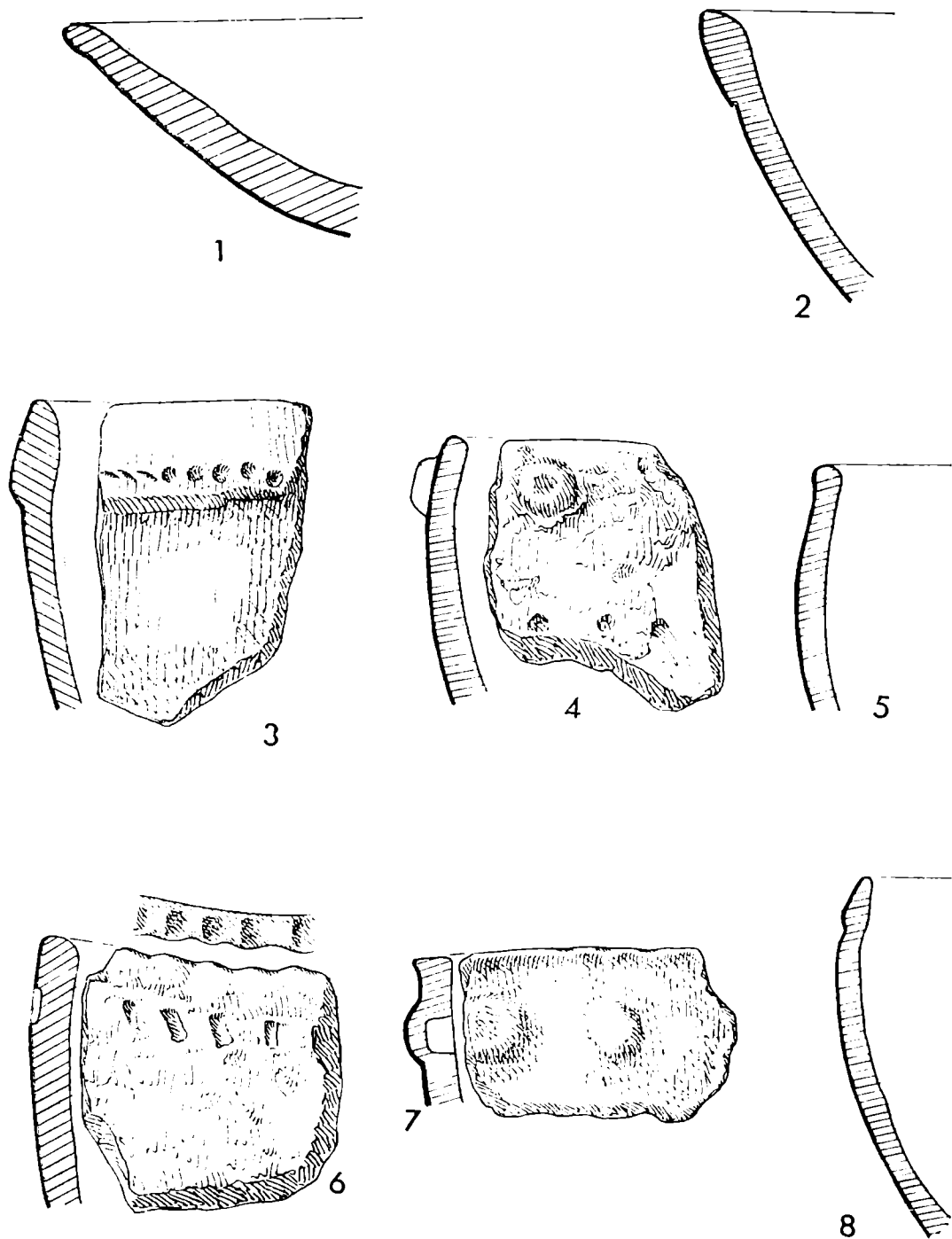

Fig. 1

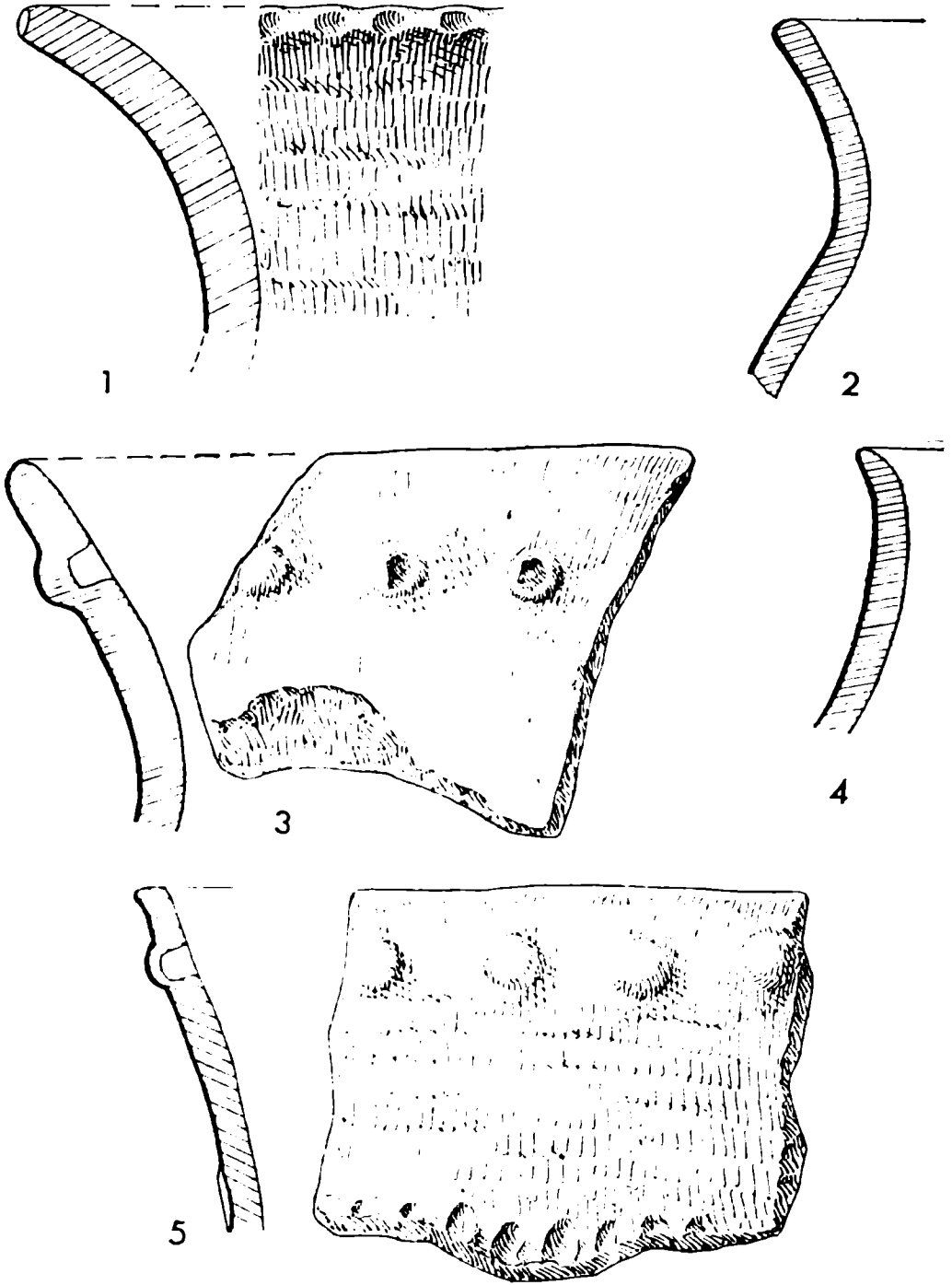

Fig. 2

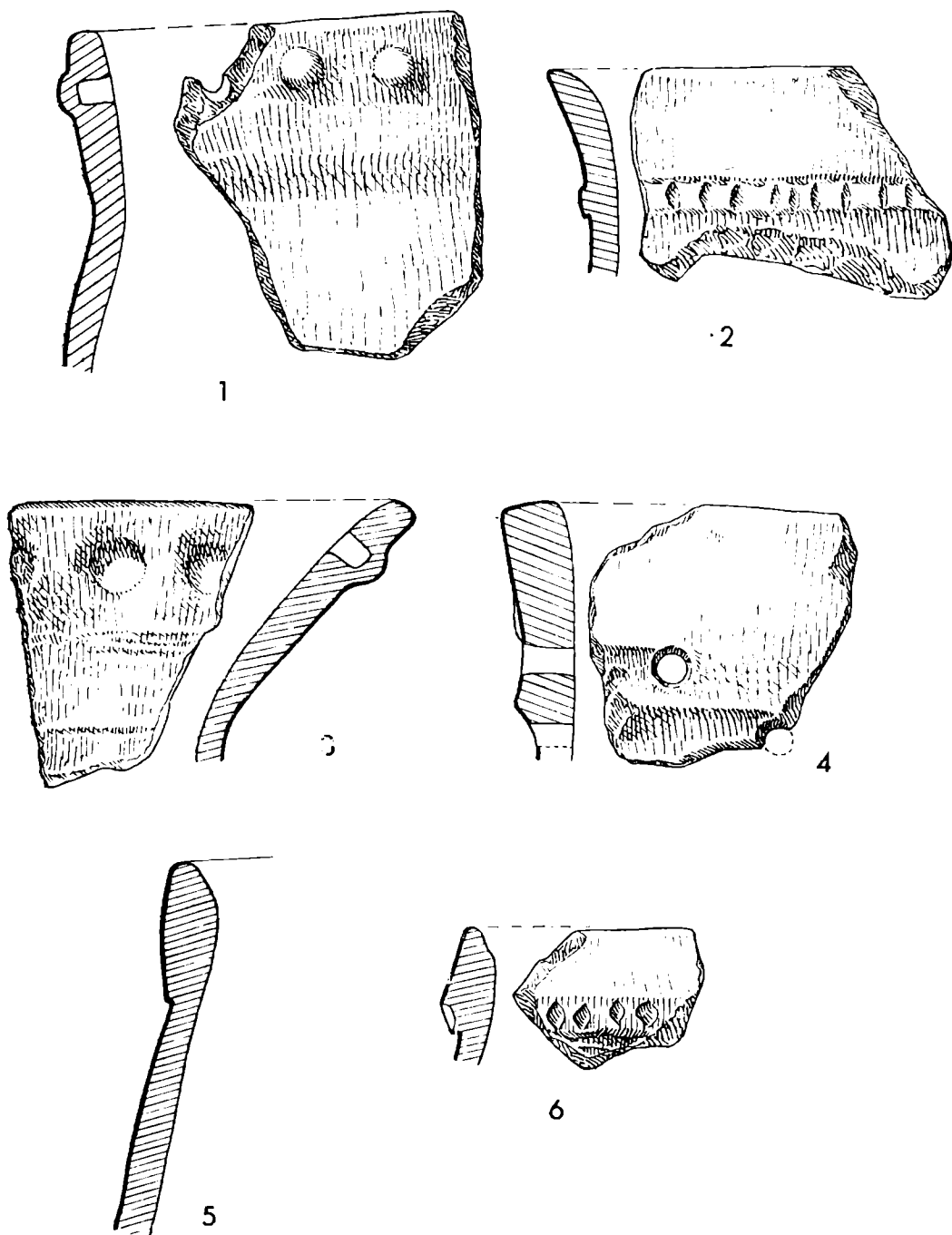

Fig. 3

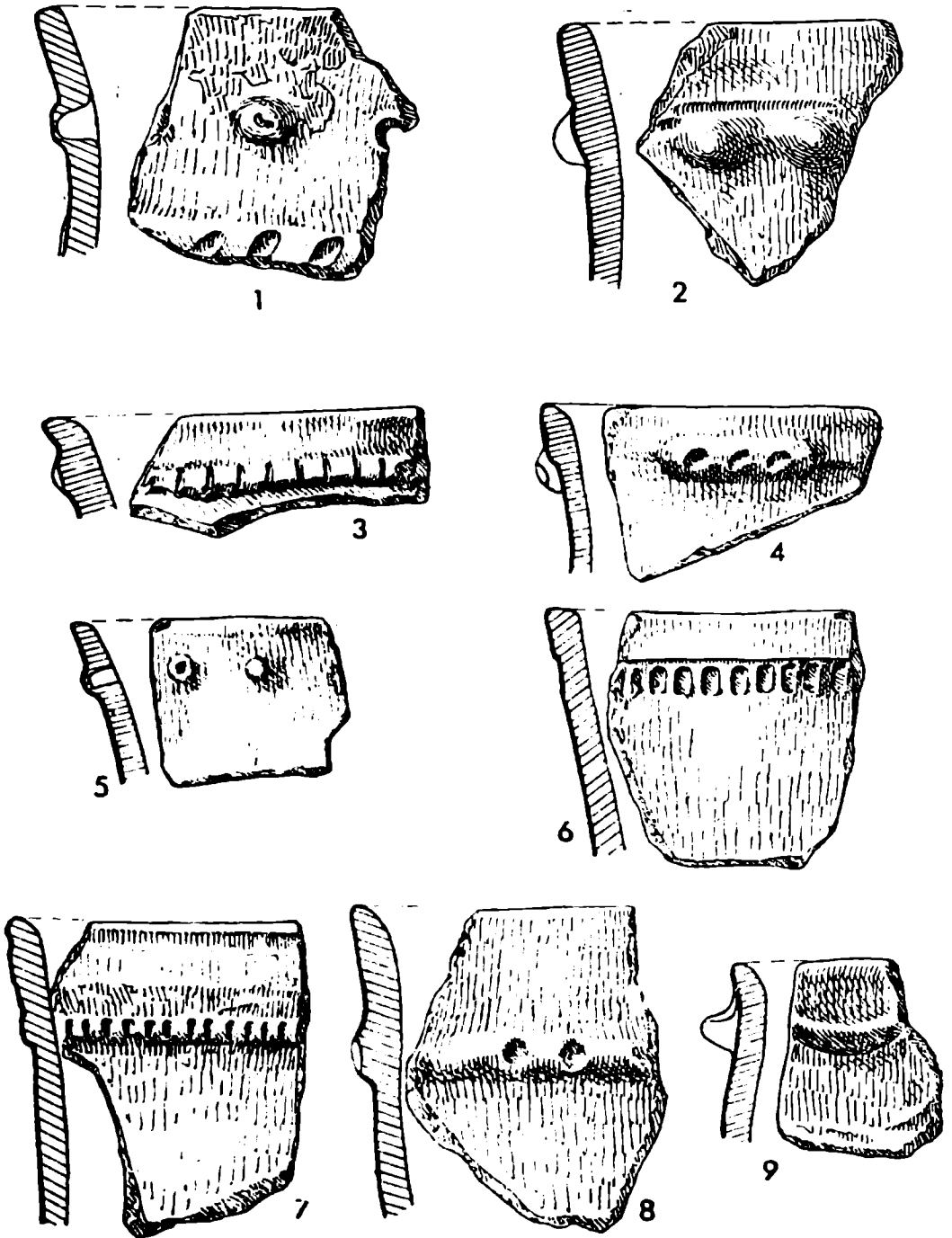

Fig. 4

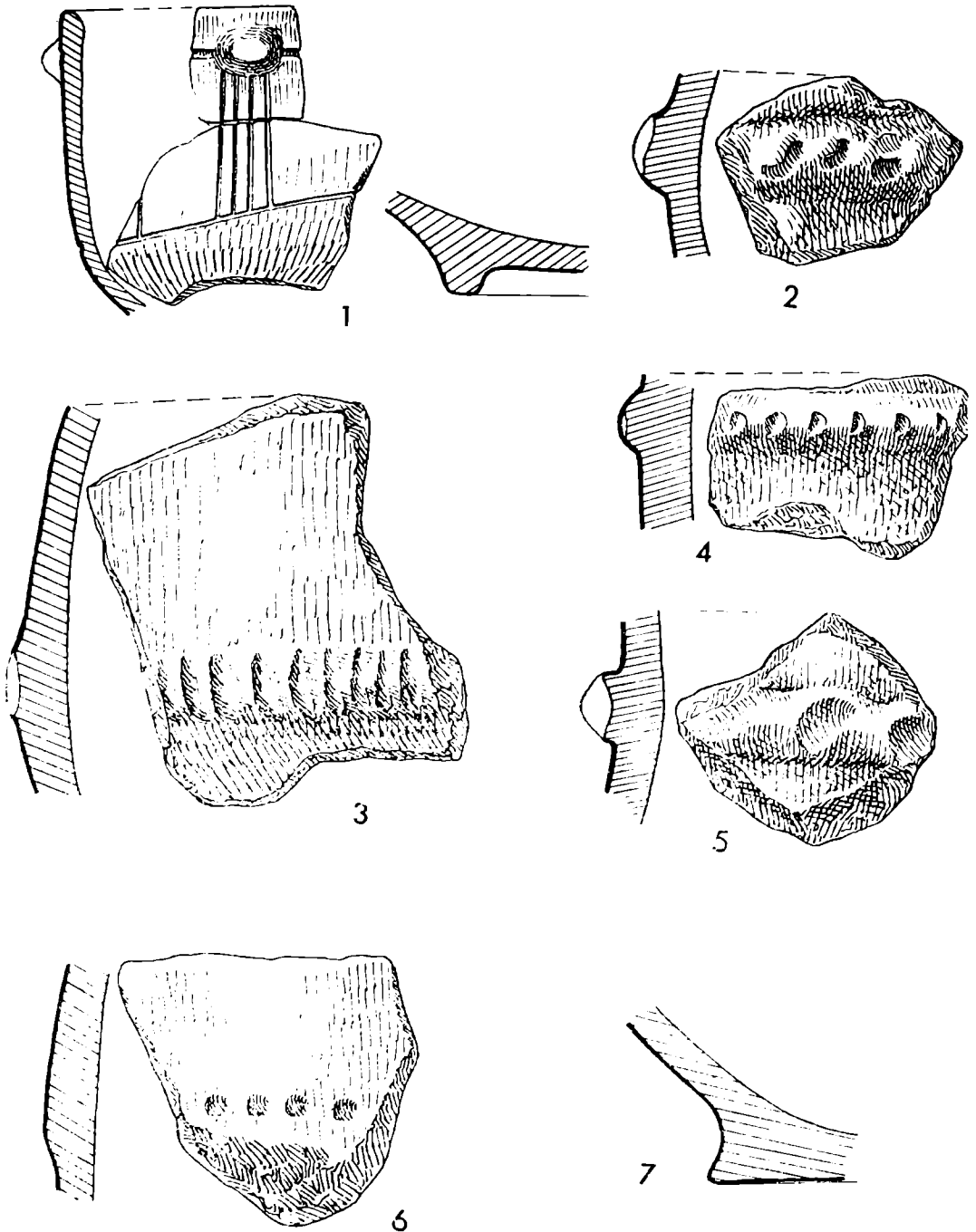

Fig. 5

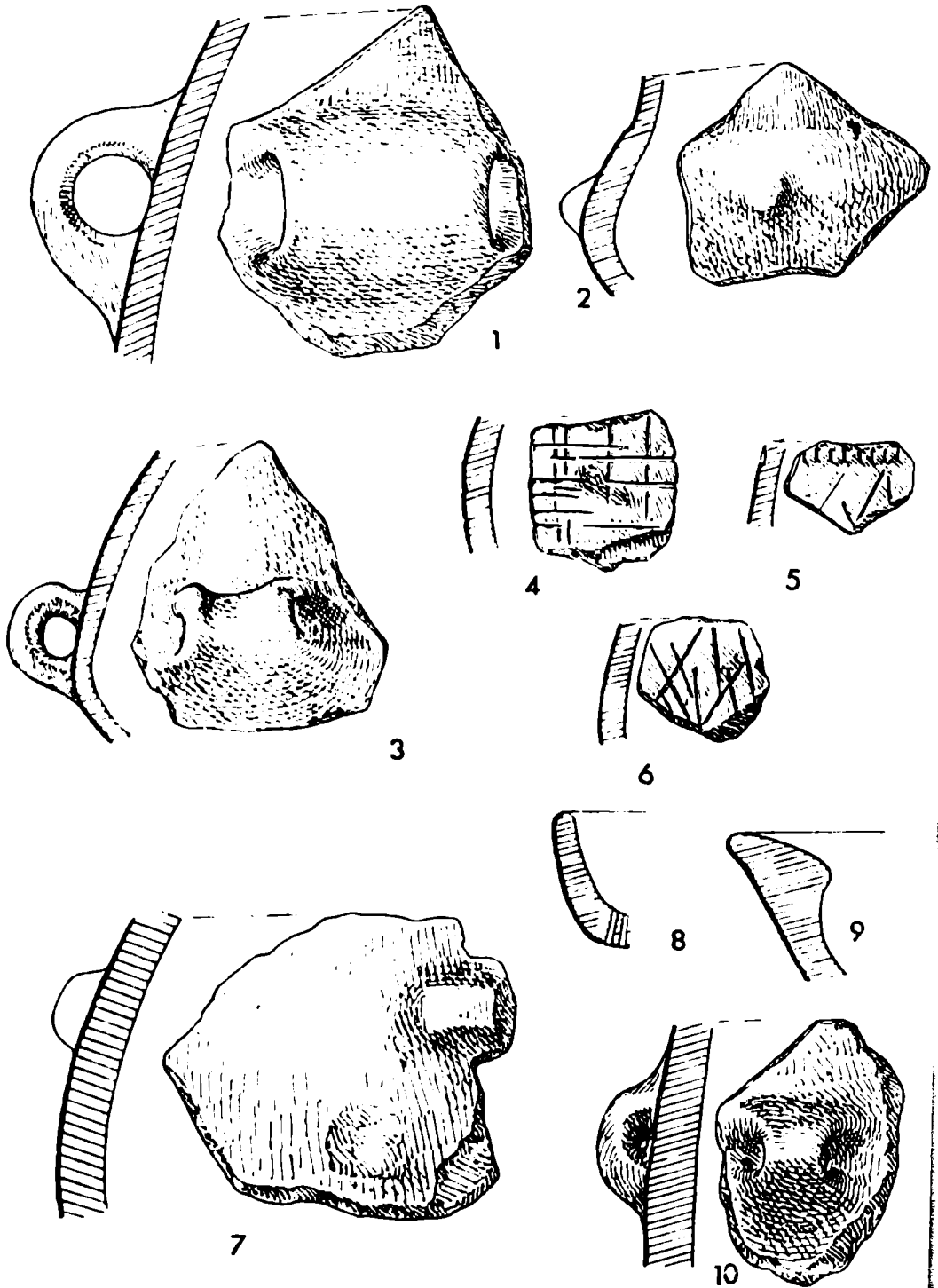
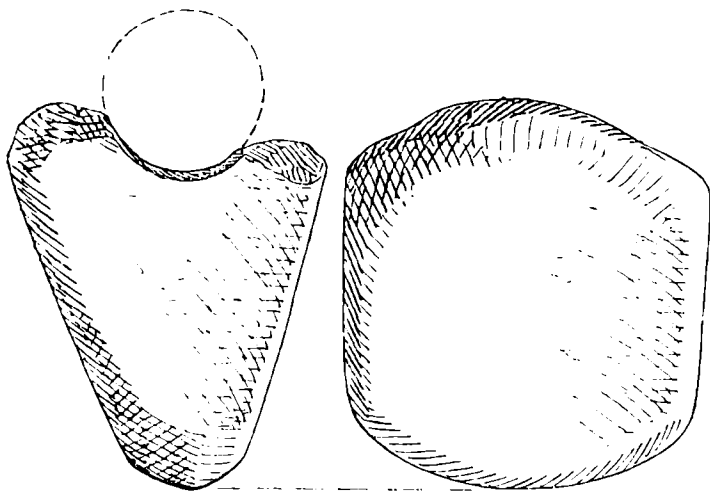
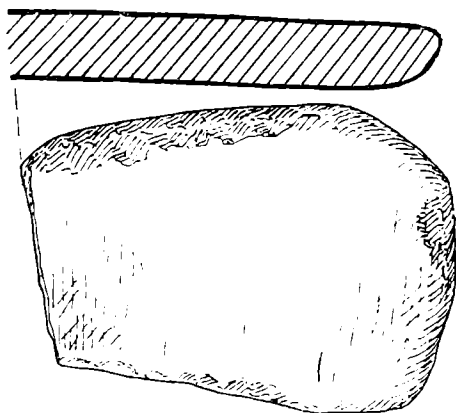

Fig. 6

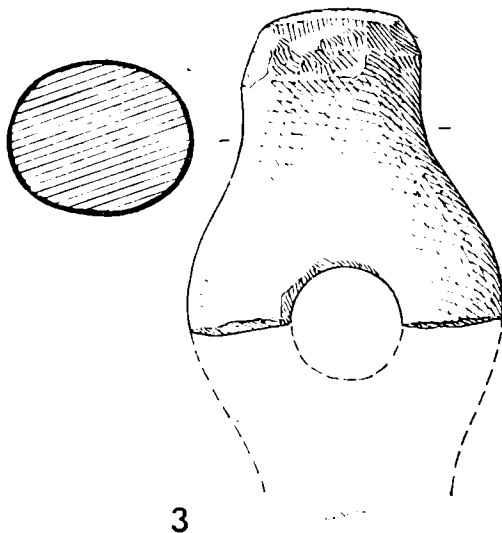

1

2

3

Fig. 7

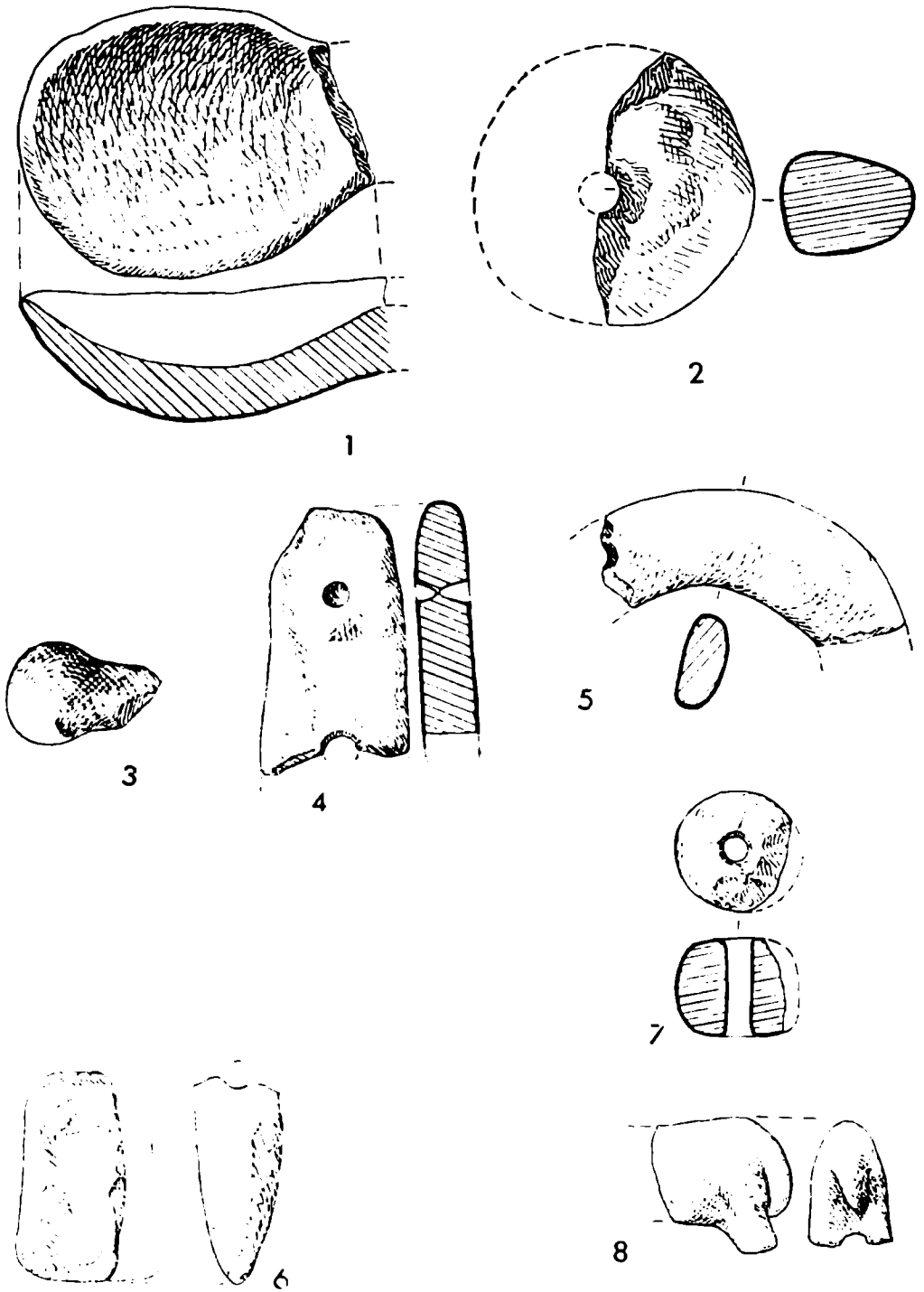

Fig. 8

II. Pastă amestecată cu multe pietricele. Suprafețele sînt acoperite cu înveliș subțire de lut dar pietricelele sînt vizibile la suprafață. Categoria de ceramică fină, lustruită cunoscută în așezarea dela Glina și în cantitate mai mică la Roșu, nu am întîlnit-o la Văcărești. Acest fapt credem că se datorește întîmplării sau stării proaste de conservare a suprafețelor cioburilor. Grosimea pereților variază între 4 mm și 1 cm, rar 1,5 cm. La ardere majoritatea ceramicii a căpătat o culoare cenușie în spărtură și roșiatică la suprafața (uneori numai suprafața exterioară a căpătat culoare roșcată, fața interioară fiind cenușie sau ușor castanie). În mai mică măsură este reprezentată ceramica de culoare cenușie și ceramica arsă la roșu. Din cauza arderii incomplete și a arderii secundare culoarea suprafeței în unele cazuri nu este uniformă ci prezintă mai multe nuanțe. Pe baza fragmentelor ceramice putem deosebi formele de vase caracteristice așezării de la Văcărești.

1. Strachina cu marginea larg deschisă (Fig. 1/1—2).

2. Castronul cu pereți curbați avînd marginea uneori ușor accentuată la exterior printr-un „tiv“ (Fig. 1/3—8).

3. Vase pîntecoase cu gîtul scurt și marginea în general răsfrîntă (Fig. 2,3/1—3 ; 4/1,2,4). Marginea de la Fig. 3/3 provine de la un vas cu gură în formă de pîlnie.

Unele fragmente de pereți de vase par a proveni dela amfore cu pîntec globular prevăzut cu torți tubulare simple sau în formă de „mosorel“ (Fig. 6/1—3, 7, 10). Fragmente de torți în bandă, dintre care una pornește chiar din marginea buzei vasului indică prezența cănilor cu una sau două torți.

4. Vase-borcan cu pereți înalți, marginea scurtă răsfrîntă, decorate cu brîu (Fig. 4/7—8).

În afară de torțile tubulare și în bandă sînt cunoscute și apucătorile mici, semicirculare sau de formă alungită ornamentate sau neornamentate dispuse sub buză (Fig. 4/9, 2, 4). Baza vaselor este plată, uneori ușor profilată (Fig. 5/7). În două cazuri se pare că fundul era ușor înălțat pe margine în formă de inel (Fig. 5/1a).

Decorul ceramicii se află în majoritatea cazurilor la mică distanță sub buza vasului rareori fiind și buza ornamentată (Fig. 1/6,2 1). Uneori decorul se află la baza gîtului sau pe corpul vasului (Fig. 2/5 ; 4/1 ; 5/1—6).

Frecvent este întîlnit decorul constituit din găuri-butoni. (Fig. 1/7,2/3,5,3/1,3,4/1,5). Un singur fragment de buză este prevăzut cu două găuri care performează toată grosimea peretelui (Fig. 3/4). Decorul constituit din impresiuni scurte de formă aproximativ rombică, dreptunghilară și circulară (alveolară) este reprezentat prin cîteva fragmente. Aceste impresiuni sînt dispuse în șir orizontal cu mici intervale între ele, pe marginea trasă în formă de „tiv“ a vasului (Fig. 1/3 : 3/6), sub această

marginile (Fig. 4/6), sub buză (Fig. 1/6 și pe peretele vasului (Fig. 5/6,6/5).⁵ Ele sînt executate cu un instrument plin în interior. Este cunoscut și decorul alveolar sau crestat executat direct în peretele vasului, pe buza vasului sau pe briuri și proeminențe în relief (Fig. 4/1,5/3 ; 1/6 ; 2/1 ; 3/2 ; 4/3,7,8,5/2,4—5).

Decorul plastic este constituit de briuri și proeminențe în relief dispuse orizontal sub buză sau pe pereți. Ele sînt ornamentate cu alveole sau cu creștături. Într-un singur caz briul este simplu, neornamentat (Fig. 3/4). La Văcărești nu cunoaștem briurile multiple⁶. De asemenea sînt cunoscuți butonii mici plasați sub buză (Fig. 1/4 ; 5/1, în zona gitului sau pe linia de maximă curbură a peretelui vasului (Fig. 6/2). Proeminențele apucături mici de formă semicirculară dispuse sub buza (Fig. 4/9) și cele de formă alungită simplă, crestate sau alveolate (Fig. 6/7 ; 4/2,4) le considerăm a fi avut mai mult un rol ornamental decît practic. De asemenea buza trasă în exterior sub forma unui „tiv“ de lățime variabilă (lățimea variază uneori chiar la acelaș fragment) pe lingă rolul de a întări marginea vasului a putut avea și un rol ornamental (Fig. 1/2,3,8 ; 3/5,6,4/4).

În ceramica dela Văcărești este reprezentat pe un fragment de vas cu pereți subțiri și suprafața corodată și decorul constituit din șențulețe incizate. Șențulețele orizontale probabil înconjurau vasul. Șențulețul orizontal aflat sub buză este întrerupt de o mică proeminență din care pornește banda verticală. Motivul probabil se repeta deoarece se mai observă o porțiune dintr-un șențuleț vertical⁸ (Fig. 5/1). Pe un mic fragment de perete de vas șențulețele neglijent executate sînt dispuse orizontal și vertical întretîindu-se (Fig. 5/4). Alte două fragmente mici de pereți sînt ornamentate cu incizii oblice dispuse neregulat și care se încrucișează (Fig. 6/5,6). Pe unul dintre aceste fragmente decorul incizat este asociat cu un șir de impresiuni mici de forma aproximativ rombică (Fig. 6/5). Un singur fragment ceramic

⁵ Șiruri de impresiuni de formă pentagonală, rectangulară, circulară se cunosc la Glina (I. Nestor, *op. cit.*, p. 244—246, fig. 12). La Glina impresiunile circulare sînt executate cu un instrument gol în interior.

⁶ În aria Schneckenber, briurile crestate sînt considerate a fi mai caracteristice perioadei Schneckenberg A, iar cele alveolate perioadei Schneckenberg B (A. Prox, *Die Schneckenbergkultur*, Brașov, 1941), Gh. Bichir, *op. cit.* Și în așezarea Glina III de la Roșu, care este considerată a aparține unei perioade mai tîrzii (orizont Schneckenberg B), sînt caracteristice briurile alveolare.

⁷ A Prox *op. cit.*, p. 31 îl numește Ritzkanal și îl consideră a fi caracteristic perioadei Schneckenberg B. El este întîlnit și la Cuciulata în nivelul II (faza Schneckenberg B), Gh. Bichir, *op. cit.*

⁸ Oarecare analogie în Schneckenberg B (A. Prox, *op. cit.*, ornamentul cu metope din canale incizate fig. 22 pl. XVI/1, 2, 11) și Cuciulata în nivelul II (Gh. Bichir, *op. cit.*, p. 94, fig. 10/4).

⁹ Analogii pentru decorul acestor ultime două fragmente, în așezări Glina III, există la Glina (I. Nestor, *op. cit.*, p. 245, fig. 7/16) și la Fundeni (I. Nestor *Prähistorische Zeitschrift*, p. 121, fig. 5/8). El este caracteristic și culturii Cotofeni.

este acoperit cu barbotină în tehnica obișnuită în neolitic.¹⁰ Un mic fragment de castron lucrat din pastă negricioasă, cu buza lată de 2,5 cm, oblică spre interior (Fig. 6/9) amintește cultura Coțofeni.¹¹ Acest fragment cit și cele trei cioburi pomenite mai sus (Fig. 6/4—6) vădese mai degrabă o tradiție Coțofeni decît prezența efectivă a acestei culturi la Văcărești.¹¹

Obiectele de lut. Se află în stare fragmentară și nu se remarcă printr-o tratare deosebit de îngrijită. Totuși în pastă s-a folosit în amestec mai mult nisip și uneori pietricele mici. Culoarea pastei este roșcată-cenușie la exterior și cenușie în spărtură. Numai un fragment de figurină zoomorfă este arsă la roșu.

Căuș de lingură de formă ovală (Fig. 8/1). Suprafața nu este uniform netezită iar marginea neglijent executată prezintă unele ondulații.¹²

Fragment de fusaiolă (Fig. 8/2) perforată vertical.

Fragment de mosorel cu corp cilindric și extremități sferice (Fig. 8/3).

Fragmentul unui obiect de formă plată alungită, care prezintă pe axul median longitudinal două orificii circulare (Fig. 8/4).

Obiect de formă arcuită¹³ avînd partea inferioară plată iar partea superioară ușor bombată. Este rupt din vechime la ambele capete. La una dintre extremități avea un orificiu median. (Fig. 8/5). Cităm de asemenea o mărgică de lut (Fig. 8/7).

Fragment de toporaș miniatură (partea dinspre tăiș) cu tăișul vertical (Fig. 8/6) rupt din vechime din dreptul găurii de înmănușare.¹⁴

Fragment de figurină zoomorfă (partea posterioară) Fig. 8/8.¹⁵

¹⁰ În afară de vasul de tip Gumelnița cu barbotină descoperit în așezarea Glina III de la Popești-Leordeni (S. Morintz-D. V. Rosetti, Bucureștii de odinioară, 1959, p. 19, fig. 2), s-au descoperit fragmente ceramice lucrate în aceeași tehnică în așezarea Glina III de la Roșu groapa A (M. Constantiniu și P. I. Panait, *op. cit.*, p. 312, pl. IX/5).

¹¹ D. Berciu AO XVIII, 1939, p. 74, fig. 89.

^{11a} Cea mai estică așezare cu ceramică Coțofeni din Muntenia se află la Retevoești (jud. Argeș), pe valea Vilsanului. Nu este însă exclusă prezența acestei culturi și mai spre răsărit.

¹² Exemplarul publicat de S. Morintz și D. V. Rosetti, *op. cit.*, p. 21, fig. 5/1 este de aceeași formă.

¹³ Un obiect în formă de bandă plată de lut, arcuită, prevăzută cu cîte un orificiu la capete, s-a descoperit la Glina (I. Nestor, Dacia III—IV, 1933, p. 252, fig. 15/1).

¹⁴ Topoarele miniaturi de lut constituie descoperiri obișnuite în cadrul culturii Glina III: Glina (I. Nestor, Prähistorische Zeitschrift 1928, p. 121, fig. 5/10), Ciurel, Fundeni (S. Morintz-D. V. Rosetti, *op. cit.*, p. 20—21, fig. 3/3-5), Roșu (M. Constantiniu și P. I. Panait, *op. cit.*, p. 303, pl. I 9-10). Ele se întîlnesc și în aria Schneckenberg.

¹⁵ În afară de exemplarele apărute în aria Schneckenberg figurine zoomorfe se întîlnesc și în așezări Glina III: Mihai Vodă, Fundeni (S. Morintz-D. V. Rosetti, *op. cit.*, fig. 4; 3/6-7).

Uneltele. Fragment de topor-ciocan din piatră cu gaură de înmănușare, rupt din zona găurii de înmănușare (Fig. 7/1). Piatra este de culoare cenușie cu puncte albicioase.¹⁶

Două fragmente de cuțit din gresie dintre care unul are o culoare roșcat-negricioasă provocată din cauza arderii în timpul incendiului¹⁷ (Fig. 7/2). Piatră de lustruit (?). Este o simplă piatră de riu de formă alungită ruptă din vechime pe părțile laterale iar capetele sînt rotunjite. Una dintre suprafețe este puțin bombată iar cealaltă a căpătat o formă puțin concavă din cauza întrebuițării. Se pare că era întrebuițată pe ambele fețe. O dovadă a faptului că perforarea obiectelor de piatră constituia o îndeletnicire a populației așezării este descoperirea unui miez de piatră de formă tronconică rezultat de la perforare. De asemenea lucrat din piatră este și un fragment de topor de luptă de tipul cu ceafa cilindrică, rupt din zona găurii de înmănușare. El s-a descoperit în pămîntul scos din fișia de teren răzuită cu buldozerul. Piatra este de culoare cenușie și are suprafața îngrijit lustruită. Ceafa prezintă unele știrbiri din vechime. Extremitatea cefei este plană și nu are o formă perfect circulară. Perforarea este îngrijit executată dintr-o singură parte¹⁸.

Ca unelte din silex s-au descoperit cinci fragmente de cuțite curbe din silex cu crustă groasă de calcar, un fragment mic de lamă din silex gălbui cu pete albicioase și cu rețușe pe margine. Un mic vîrf din silex de aceeași culoare, are baza aproximativ rectangulară iar una dintre laturi este parțial arcuită și prezintă urme de întrebuițare.

Grosimea mică a stratului de cultură și puținătatea materialelor descoperite ne dovedesc că așezarea Glina III de la Văcărești a fost de scurtă durată. Ea a avut un singur nivel de locuire. Locuințele acestei așezări erau colibe construite la suprafața solului din puțin material lemnos tencuit cu lut amestecat cu pleavă sau pietricele. Întinderea ei era extrem de redusă. Probabil era alcătuită din 3—4 colibe familiale reprezentînd un clan. Judecînd după materialele descoperite locuitorii acestei așezări se ocupau atît cu cultivarea plantelor cit și cu creșterea animalelor.

¹⁶ Topor-ciocan din piatră în așezări Glina III se cunosc la Glina (I. Nestor, *op. cit.*, fig. 5/5, Fundeni (S. Morintz-D. V. Rosetti, *op. cit.*, pl. XVI/11).

¹⁷ Astfel de unelte din piatră în așezări Glina III s-au descoperit la Glina (I. Nestor, *op. cit.*, fig. 5/6), Fundeni (S. Morintz și D. V. Rosetti, *op. cit.*, p. 21, pl. XVI, 11; (autorii le consideră un fel de cuțite curbe de piatră folosite probabil la jupuirea pieilor de pe animale).

¹⁸ Topoare de luptă din piatră în așezări Glina III cunoaștem la Glina (I. Nestor, *op. cit.*, fig. 5/7), iar de la Bulimanu, provine un exemplar de tipul cu ceafa îngroșată (mit Nackenknauf) (S. Morintz-D. V. Rosetti, *op. cit.*, pl. XVI/12).

Fragmentul de topor de luptă din piatră și fragmentul de topor-miniatură din lut ne indică, probabil, o anumită activitate războinică și un cult legat de această activitate¹⁹, în timp ce figurina zoomorfă indică un cult legat de creșterea vitelor.

Din bulgării de chirpic ars și urmele de ardere secundară de pe unele fragmente ceramice conchidem că așezarea a dispărut printr-un incendiu.

Încadrarea așezării de la Văcărești într-una din fazele cronologice ale culturii Glina III — Schneckenberg este îngreuiată pe de o parte de faptul că materialele provenite din această așezare sînt puțin numeroase și fragmentare (fragmentele fiind de dimensiuni mici) iar pe de altă parte de faptul că periodizarea culturii Glina III este bazată pe puține materiale publicate²⁰. În orice caz, modul de preparare a pastei, majoritatea formelor (între care și cămile cu torți în bandă indicate prin prezența torților) și decorul ceramicii (găurile butoni, briurile și mai ales decorul incizat) constituie elemente care pledează pentru încadrarea materialelor de la Văcărești în faza corespunzătoare perioadei Schneckenberg B.

---

¹⁹ Toporul de luptă poate reprezenta nu numai o armă ci și un simbol al puterii. Un topor-miniatură de lut a fost descoperit în URSS într-un mormint de copil.

²⁰ Gh. Bichir, *op. cit.*, stabilește două faze: Mihai Vodă și Fundeni, sincrone cu Schneckenberg A și respectiv Schneckenberg B. Atît materiale de la Mihai Vodă cît și cele de la Fundeni sînt în cea mai mare parte inedite. M. Constantiniu și P. I. Panait, *op. cit.*, p. 333—334 consideră aspectul de la Cățelul Nou mai vechi decît acela surprins pe Dealul Arhivelor, cele două aspecte de la Roșu fiind încadrate într-o etapă de mijloc (Schneckenberg B) contemporană cu aceea din nivelul II de la Ciurel.